

nov. 59

„SUNRISE” ARTIKELNREEKS

(voor leden en belangstellenden)

Uitgave: Theosophical University Press, Pasadena, Calif.

Voor Nederland:

J. P. Brakel, Ananasstraat 98, Den Haag

De inhoud van dit blad bestaat uit vertaalde artikelen uit het tijdschrift „SUNRISE” dat uitgegeven wordt door de Theosophical University Press, Pasadena, Californië. Belangstellenden die deze vertalingen regelmatig wensen te ontvangen kunnen zich abonneren door storting van f 3.— op Postrekening 395300 t.n.v. J. P. Brakel, Anasstraat 98, Den Haag. Per jaar verschijnen ongeveer 10 nummers. Zij die zich voor het tijdschrift „SUNRISE” zelf interesseren kunnen een proefnummer aanvragen bij bovengenoemd adres.

S U N R I S E
-artikelenreeks.-

No.16

November 1959.

INHOUD:

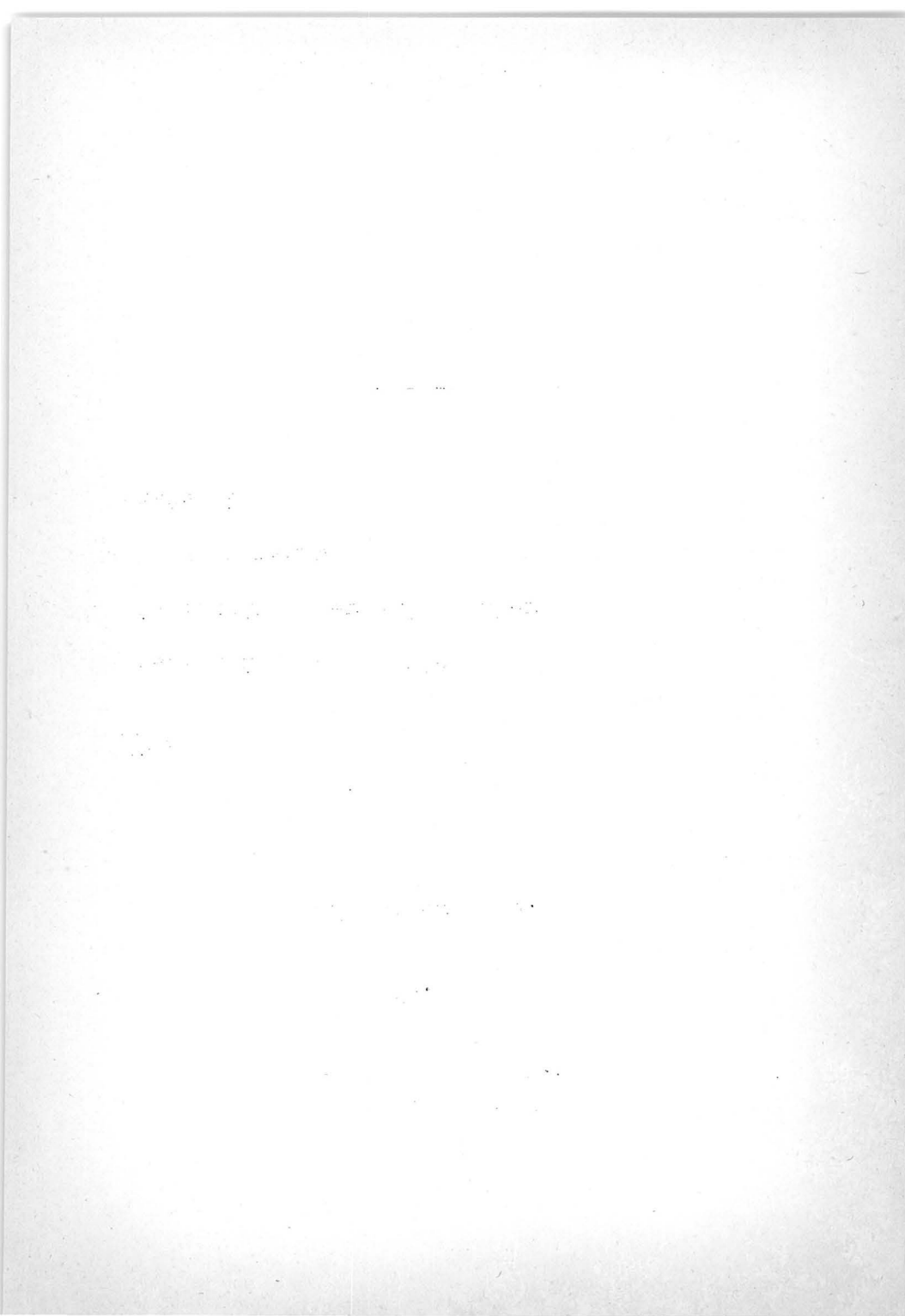
De bestemming van de ziel

Solidariteit onder alle volkeren

De Reus ontwaakt

Rondetafel

-o-o-o-

DE BESTEMMING VAN DE ZIEL.

Als wij over de bestemming van de ziel spreken, denken wij in langere tijdsperioden. De dood verdwijnt uit het gezicht, alsof ze niet bestaat. Onze blik reikt daar ver voorbij in het grootse zonlicht van de tijd, waarvan de stralen, groei, ontwikkeling, kracht, leven en steeds weer leven betekenen. Als wij ons afvragen wat er besloten ligt in de bestemming van de ziel, staan wij voor een verheven vraag en voelen wij, dat ergens diep binnen in ons het vermogen ligt haar te beantwoorden. Het zou vreemd zijn als in ons de stof voor het antwoord niet aanwezig was. Vaak genoeg zijn wij in het verleden gestorven en hebben we ontdekt toch in leven te zijn; en even vaak zijn wij gestorven en gegaan van gene zijde van de poort naar deze en ontdekten wij, dat wij nog ons zelf waren, dat wij toch nog leefden; en dat betekent dat niemand van ons, hoe materialistisch ook ingesteld, de woorden "de bestemming van de ziel" kan gebruiken, zonder iets wakker te roepen in dat veelomvattende en onbereikbare complex van herinneringen, waarin de zekerheid ligt van een onmetelijke toekomst van groei. Maar dan kraait ons kleine verstand, netjes verpakt in ons kleine brein: "Hoe kunnen wij dat weten?" Dat kunnen we niet weten met het brein. Praten over bewijzen en het wegen en meten van alles is heel nuttig. Maar elke held, die zijn eigen leven in de waagschaal stelt of opoffert, doet iets wat het verstand alleen niet kan begrijpen. Elke musicus, die

wordt geïnspireerd, verheft zich tot een niveau waar het verstand niet kan volgen en geen verklaringen kan geven en dat de musicus toch herkent als één van de verhevenste momenten in zijn bestaan, waarin hij intenser leeft en meer bewust is dan ooit. We moeten daarom niet al te veel respect hebben voor het oordeel van het verstand, wanneer het om vragen gaat die buiten zijn terrein liggen.

In één van de verhalen van Dickens komt een zekere klerk voor, Wemmick geheten. Hij woont in een buitenwijk met zijn oude vader van wie hij houdt en voor wie hij heel goed zorgt. Als hij thuis is is hij de toegewijde zoon, de vriendelijke gastheer en spreekt geen woord over de zaak of de stad. Maar elke morgen wandelt hij naar de stad en naarmate de minuten verstrijken verandert hij langzamerhand. Hij gaat praten over zaken en kantoor en tegen de tijd dat hij de plaats van bestemming heeft bereikt, is hij niets anders dan de klerk. De man van thuis, de opgewekte gastheer is verdwenen; niets anders wil hij dan grootboeken, inkt en zijn veren pen. Deze man leefde op twee plaatsen en had voor elk een geheel andere mentale instelling, een andere persoonlijkheid.

Milton, de dichter, bleek twee persoonlijkheden te bezitten. In de ene was hij Cromwell's Minister van Buitenlandse Zaken en een fulminerende politieke brochureschrijver. In de andere schiep hij een Tuin van Eden, woonde in die tuin en hoorde er de grootse harmonieën, die hij voor ons belichaamde in de woorden van "Paradise lost" (Het Verloren Paradijs). Soms is de scheiding tussen de twee toestanden van bewustzijn zo diep, dat het brein-geheugen de afstand niet kan overbruggen en het ene deel herinnert zich niets van de woorden of daden van het andere. Dit is natuurlijk hetzelfde als de geestesziekte, die bekend

is als "gespleten persoonlijkheid".

Maar zijn we er tot op zekere hoogte misschien allemaal geen slachtoffers van? Kunnen er voor ons geen toestanden bestaan, zo ver van elkaar gescheiden - de één zo hoog, de ander zo laag - dat het geheugen nog niet in staat is ze te verbinden? Misschien ligt de toestand, waarin wij na de dood leven, die tussen de levens, en de toestand waarin we nu zijn, zo ver uiteen, dat ons geheugen ze niet tot elkaar kan brengen. In die andere toestand is misschien een kennis aanwezig omtrent de bestemming van de ziel, die wij ons nog niet kunnen herinneren. Ik geloof, dat het heel nuttig is eens na te denken over het feit, dat we allen verschillende toestanden van bewustzijn bezitten, van ons ik, van de ziel, en dat wij voortdurend van de ene toestand in de andere overgaan.

De musicus en de dichter zijn een uiterst voorbeeld van de twee polen in ons: de goddelijke scheppende pool het terrein van verheven inspiratie en de gewone menselijk-dierlijke pool, waar de meesten van ons een groot deel van de tijd leven. Helemaal onderaan bevindt zich natuurlijk het volkomen dierlijk gebied van de gewaarwordingen en verlangens van het lichaam. Ik geloof stellig, dat het ziele-zelf van ons zo betrokken kan raken bij lichamelijke handelingen en wensen, dat het vergeet dat het zelf anders of hoger is. Toch komen wij allen elke dag van ons leven in een toestand van bewustzijn, die bijna geheel boven het dierlijke ligt - de toestand en het vermogen van het denken. Daar functioneert de ziel niet als een dier, maar als geest. En voorbij het terrein van het denken liggen de toestanden van het inspirerende- en creatieve bewustzijn, waaraan wij in onze beste ogenblikken deel kunnen hebben. Verstandelijk gezien mogen die geheel vormloos zijn, en in ons gewone leven kan het

geheugen er weinig meer van overbrengen dan de geur. Niettemin blijft de vage en ongeformuleerde herinnering er van ons min of meer bij en vormt de drang, die we allen gevoelen, tot edele daden en tot mededogen.

Als ik de literatuur lees uit andere tijden, is het mij alsof sommige volkeren hun ware onsterfelijkheid op een heel eenvoudige en volkomen natuurlijke wijze gevoelden. Het verstand maakte er toen nog geen aanspraak op, zoals nu in onze tijd, over alles te kunnen oordelen; dat iets niet waar kan zijn, als het verstand het niet als waarheid kan zien! Deze volkeren voelden hun onsterfelijkheid als een feit en vroegen niet om bewijzen. Een dergelijk zeker en rustig gevoel, dat wij in wezen goddelijk zijn, is bij ons praktisch geheel verdwenen. Wij hebben onze kennis beperkt tot die dingen, die het verstand kan vatten en in woorden kan formuleren. En doordat wij al twintig generaties lang het gevoel van onsterfelijkheid niet meer kennen, is het ons helemaal ontglipt en in onbruik geraakt, zoals een taal, die niet meer wordt gesproken. En de kennis omtrent de bestemming van de ziel, die het ons kan ontvouwen, zal ook verdwijnen.

Toen de Meester Jezus zei: "het koninkrijk der Hemelen is binnen in U", heeft hij nooit geprobeerd dat "koninkrijk" in woorden en verstandelijke termen te definiëren, omdat die niet toereikend zijn. Het is te veelomvattend. Latere en minder wijze volkeren hebben het wel geprobeerd en wat zij zeiden was meestal zo dwaas, dat men de uitspraak bijna niet meer kan gebruiken. Alle dogma's, die de grondvesten van de godsdiensten van onze tijd in het Oosten zowel als in het Westen hebben doen schudden, zijn het gevolg van deze poging om in woorden en verstandelijke termen uit te drukken, wat in wezen daar ver boven uit gaat. Toch is het

mogelijk kennis, die niet in woorden kan worden gevangen, te bezitten en vast te houden om er naar te leven en er gelukkig mee te zijn.

We kunnen het gewone leven van de wereld blijven leven, onze plichten blijven vervullen, onze genoegens en ons verdriet hebben, ons aandeel hebben in het maatschappelijk en politiek leven, vriendschap geven en ontvangen - en ons tegelijk ook bewust zijn van dat andere diepere en lichtender leven, waarvan de harmonie en de betekenis uitgaan boven het gewone daglicht van onze plichten en vriendschappen, hoewel het er niettemin van is doordrongen. Dit alles kan tot ons komen als we onszelf onderzoeken, als we jegens allen steeds van goeden wille zijn en door vertrouwen te hebben in die lichtflitsen uit de grotere wereld, die van het begin af tot ons komen door kleine spleten in het lage dak van ons alledaags bewustzijn. Ik ben er van overtuigd dat voor hen, wier volharding niet kan worden geschokt, tenslotte het moment aanbreekt, waarop het dak geheel en al verdwijnt, zodat wij onder een nieuwe hemel zullen staan in een nieuw zonlicht en dat we dan zullen weten wat de bestemming van de ziel is.

-H. Coryn, M.D.

vertaald uit:
Sunrise September 1959.

SOLIDARITEIT ONDER ALLE VOLKEREN.

Uit een toespraak op 4 Mei 1959
gehouden door Dag Hammarskjöld, Secre-
taris Generaal van de Verenigde Naties,
voor de Academic Society van de Univer-
siteit te Lund, Zweden.

Kortgeleden, tijdens een gesprek in een Oosterse hoofdstad - één van de kleinste en minst toegankelijke - kwam ik op het onderwerp van de godsdienst. Dat gebeurt vaak in dat deel van de wereld. Voor ons verrees een rij Pagodes uit verschillende eeuwen, en het leven daar ademde duidelijk de atmosfeer van een stad, die bekend staat als een Buddhistisch Mecca. De vertegenwoordiger van het land, met wie ik in gesprek was, zei echter, dat voor velen het Buddhisme nauwelijks meer was dan een dun laagje vernis, dat het animisme bedekte en hij voegde er aan toe: "Maar wat hebt U als Skandinaviër daarover te zeggen? Denk eens aan Knut Hamsun en Selma Lagerlöf."

De geschiedenis kan hier als uitgangspunt dienen voor enkele gedachten over het elkaar naderen van Oost en West in de zorgen, die de wereld van heden kent en de problemen, die door deze bijeenkomst naar voren kwamen. Hoe overweldigend andere meer vertrouwde internationale problemen ons ook mogen toeschijnen, het is mogelijk dat in de toekomst grotere betekenis zal worden gehecht aan de renaissance van Azië en Afrika in de historische ontwikkeling van dit tijdperk, dan aan de vragen, die nu zo'n rol spelen in de dagelijkse nieuwsberichten....

Bovengenoemde opmerking, op zichzelf onbetekend, dient om een aantal dingen naar voren te

brengen, die voor een goed begrip van het heden noodzakelijk zijn. Het toont aan hoe veel een ontwikkelde Aziaat van de Westerse cultuur kan afweten - veel meer dan de Westering in de regel weet van de cultuur van Azië. De reactie is ook typerend voor de nuchtere wijze, waarop religieuze vraagstukken kunnen worden bekeken door de leiders in dat deel van de aardbol, waar de godsdienst niettemin zonder uitzondering een dominerende politieke factor is. Een ander punt, dat waard is opgemerkt te worden, is het half-ironisch naast elkaar plaatsen van de Westerse en Oosterse geestelijke ontwikkeling. Tenslotte, hoewel dit hier slechts indirect tot uiting komt, wordt men in gesprekken als deze getroffen door de openheid, waarmee een gesprek kan worden gevoerd tussen een Westering en een vertegenwoordiger van Azië of Afrika. Het wereldbeeld, zoals dit eens door Kipling of Sven Hedin werd weergegeven, ligt achter ons....

Het Europa van het begin van de negentiende eeuw verschijnt in het perspectief van heden als een streng afgesloten cultuur van hoge ontwikkeling, in wezen volkomen regionaal van karakter, waarin Goethe's opvatting van "universaliteit" zo vermengd was met een vast geloof in de superioriteit van de Europese beschaaft mens, dat een soort onzichtbare muur om zijn geestelijk leven was opgetrokken ten opzichte van andere delen van de wereld....Niemand wil afbreuk doen aan de bewonderenswaardige bijdragen van vele kolonisten uit de negentiende eeuw; maar niemand moet ook vergeten, dat kolonisatie zelf een fundamenteel standpunt weerspiegelde, dat tot op zekere hoogte gerechtvaardigd moge zijn geweest, maar dat vaak valse aanspraken verborg, vooral wanneer het om geestelijke ontwikkeling ging. In het algemeen

toegepast was het niet houdbaar.

Eén gevolg van deze houding was, dat het contact met de Aziatische en Afrikaanse volkeren niet in staat was de gesloten kring van de Westerse Europese cultuur te doorbreken. Het standpunt van waaruit andere volkeren werden benaderd maakte het practisch hopeloos om te profiteren van wat zij hadden aan te bieden. De ethnograaf, de geograaf of de bestudeerder van de godsdienst brachten verslag uit van hun bevindingen, maar het bleven in hoofdzaak gegevens van exotische aard, die voor deskundigen van belang waren, maar die niet in het culturele bewustzijn werden verweven. Een dergelijke integratie zou in ieder geval moeilijk te verwezenlijken zijn, in feite bijna onmogelijk. Dat te bereiken vereist een intellectuele nederigheid en openheid van geest, waarvan geen sprake was tot het moment waarop het zelfvertrouwen van de Europeaan werd geschokt en hij de muren, die zijn ingesloten wereld omringen, zag instorten onder de druk van nieuwe krachten, die voor een groot deel door Europa zelf werden voortgebracht.

Voor een Westerling van een latere generatie, die geconfronteerd zal worden met het Azië en Afrika van heden, zal het een heilzame oefening zijn de boeken te raadplegen, die over die gebieden werden geschreven door vooraanstaande Europeanen, wier geestelijke opvattingen voor de Eerste Wereld Oorlog waren geformuleerd. Men wordt diep getroffen door alles wat zij niet zagen en niet hoorden en door het feit, dat zelfs hun meest sympathieke pogingen, door te dringen tot een ander gebied van denken en voelen, het stempel dragen van onnadenkendheid en van een zelfvoldaan gevoel van superioriteit. De Eerste Wereld Oorlog bracht de trans-Atlantische wereld in ernst binnen het gezichtsveld.

De tweede Wereld Oorlog opende de deur tot Azië en Afrika....

Velen van ons zijn in aanraking geweest met het Europa uit het laatst van de negentiende eeuw, waarvan de karakteristieke trekken vanzelfsprekend in onze eigen eeuw doordrongen, om later de geestelijke, politieke en geographische doorbraak mede te maken van de cultuur-kring en om nu getuige te zijn van, op zijn minst, een begin van een nieuwe synthese op universele grondslag. Afhankelijk van temperament en achtergrond kan men op verschillende manieren op deze ontwikkeling reageren. Men kan terugzien naar de eigenzinnige rust van een afgesloten wereld. Men kan zijn geestelijk tehuis vinden in het drama van het desintegratie proces. Of, geïnspireerd door de droom van een nieuwe cultuur, kan men vooruit zien naar de vaag waarneembare synthese, die een herhaling zou kunnen laten zien op wereld-omvattende schaal van wat eens alleen te verwerkelyken scheen binnen Europa.

Hij, die de laatste weg kiest, zal worden teleurgesteld als hij denkt dat die taak gemakkelijk is of als hij er op rekt, dat het doel nabij is. Waar hij echter wel op kan rekenen is een rijke beloning, die ligt in de ontmoeting met andere geestelijke tradities en hun vertegenwoordigers, als hij die wil benaderen op voet van gelijkheid en met een gemeenschappelijk doel voor de toekomst....

Laat ik nog eens een ogenblik terugkeren tot de opmerking uit het begin: de man met wie ik sprak was er zich diep van bewust, hoe onbevredigend de economische en sociale toestanden waren in het land dat hij vertegenwoordigde. Hij was er zich ook van bewust, dat het geestelijk leven ervan primitief zou kunnen schijnen, gemeten naar de strenge maatstaven van het zuivere

Buddhisme. Maar hij paste die maatstaf niet toe. Hij begreep en respecteerde het inzicht waarnaar zijn volk leefde; ook vond hij dit in wezen niet minder dan het levensbeeld, dat hij had aangetroffen onder vooraanstaande vertegenwoordigers van de Europese cultuur. Bovendien zag hij geen enkele reden, waarom zijn eigen volk in de economische en maatschappelijke toestand zou moeten blijven, die in zijn land zelfs na vele tientallen jaren Westers kolonialisme nog heerste - met de vooruitgang die het, naar men zei, had gebracht. Wat hij wel voor zijn volk en zijn land vroeg, was samenwerking met anderen, gebaseerd op solidariteit en wederzijds respect, zonder vals onderscheid tussen rassen of culturen - met dankbaarheid voor wat Europa heeft gedaan, maar met een kritische blik op alle ongegronde aanspraken....

Ik noemde het woord solidariteit. Het is een sleutelwoord en geeft voor mij het antwoord op de irriterende vragen en reacties, die men zo nu en dan nog tegenkomt bij hen, die in het verleden zijn verankerd en die iedere Europeaan, die niet rouwt om het voorbij gaan van de Europese macht, als een verrader beschouwen.

De gezondheid en kracht van een gemeenschap hangen af van het gevoel van solidariteit van elke burger met andere leden van de gemeenschap en van zijn bereidheid zijn deel te dragen van de last en verantwoordelijkheid voor het algemeen welzijn. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de mensheid als geheel.

..... Ik geloof niet, dat een anthropoloog heden ten dage zou willen beweren, dat de verschillende takken van de menselijke familie in wezen verschillende potentialiteiten vertegenwoordigen wat hun verrichtingen en hun vorderingen betreft op de verschillende gebieden van geestelijke en materiële activiteit. Wanneer ik

uit mijn eigen ervaring spreek, die in zekere zin noodzakelijk beperkt is maar in andere zin zeer uitgebreid, zou ik willen zeggen, dat ik althans niet in staat ben geweest zulke verschillen te ontdekken.... Wat in de praktijk op het tegenovergestelde schijnt te duiden, vindt zijn verklaring in de grote ongelijkheid van kansen om zulk een talent te doen rijpen en tot uitdrukking te brengen. De democratische idealen, die een gelijke kans voor allen vragen, moeten ook op volkeren en rassen worden toegepast.

Het is onder deze omstandigheden duidelijk, dat geen enkel volk of groep van volkeren zijn toekomst kan baseren op een aanspraak op superioriteit. Het is in feite hun eigen belang dat aan andere groepen dezelfde kansen worden gegeven, die zij hebben gehad. Bijdragen tot dit doel is een daad van eensgezindheid en solidariteit, die niet alleen het geheel ten goede komt, maar die op den duur ook degene, die de daad verrichtte, ten voordeel strekt. Dit betekent, dat macht moet worden vervangen door leiderschap- leiderschap zowel wat betreft het geven van kansen aan andere volkeren als hen te tonen, zonder van geweld gebruik te maken, wat de beste manier is om hun geestelijke en materiële hulpbronnen tot ontwikkeling te brengen.

Op een bescheiden wijze en in een nog te geringe mate, werkt de organisatie, die ik vertegenwoordig, in die richting. Zij is gebouwd op een filosofie van solidariteit. Ze tracht aan de minst begunstigde volkeren in de allereerste plaats kennis te brengen, maar ook materiële hulpbronnen, die hun een kans zullen geven te groeien tot dat niveau waartoe zij in staat zijn. Ze tracht wegen en middelen te vinden, waardoor oudere volkeren, die hun vrijheid zonder botsingen hebben verworven of daarheen op weg zijn, hun nieuwe positie kunnen realiseren.

Zij geeft aan allen een gelijke stem in de raden, zonder aanzien van ras, geschiedenis, stoffelijke of economische macht....

In toenemende mate zijn deskundigen uit Westerse landen de nieuwe naties in Afrika en Azië tegemoetgetreden om hun regeringen op verschillend terrein van dienst te zijn. Zij hebben daardoor een loopbaan geopend, die volkomen in overeenstemming is met de geest van de tijd en de toekomst. Ik hoop, dat er ook in Zweden, en niet in het minst van deze Universiteit, mannen en vrouwen zullen zijn op elk terrein, die de wereld in zullen gaan, niet als missionarissen voor Westerse of wereld organisaties, maar om door praktische arbeid de evolutie van die synthese te dienen, die bezig is tot stand te komen.

Zij kunnen dat doen in het bewustzijn van de rijkdommen van hun eigen culturele erfenis en van alles wat Europa vertegenwoordigt, maar zij moeten dat doen in het volle besef, dat zij deze erfenis op de beste wijze kunnen beheren door andere volkeren en culturen tegemoet te treden met een nederig respect voor de unieke bijdrage, die zij in het verleden hebben geleverd en ook nu nog leveren ten behoeve van de gehele mensheid. Voorts zouden zij moeten inzien, dat het een bewijs van de hoogste cultuur is te kunnen luisteren en te kunnen leren en daardoor zodanig te reageren, dat het een wezenlijke hulp is voor de minder bevoorrechten; alleen de waanwijzen zijn slechte luisteraars door een vals gevoel van superioriteit. Leiderschap - een woord dat ik heb gebruikt ter vervanging van de machtspositie - is een gevaarlijk woord, tenzij we bedenken, dat de invloedrijke leiders in de ontwikkeling van de Europese cultuur zoekers waren zoals Socrates of de timmermanszoon van Nazareth....

Er is reeds genoeg gezegd over de problemen, die een Westerling in zichzelf moet oplossen in zijn contact met het Oosten in internationale samenwerking. Een enkel woord is wellicht op zijn plaats over de moeilijkheden, waarvoor de Aziaat of Afrikaan komt te staan in zulk een samentreffen. In de eenvoudigste bewoordingen ervaart hij de moeilijkheden, die onvermijdelijk zijn, wanneer armoede met betrekkelijke weelde wordt geconfronteerd. Iemand, die hulp nodig heeft en weet dat die hulp wordt gegeven in een geest van solidariteit en dat hij daarvan gebruik kan maken op een wijze, die hem zelfs op het materiële gebied eenmaal in staat zal stellen terug te betalen, kan het nog moeilijk vinden te voorkomen, dat hij een gevoel van afhankelijkheid krijgt en van wantrouwen jegens de motieven en de houding van degene, die hem helpt. Dezelfde man, die ik in het begin aanhaalde, zei ook: "U beseft toch, niet waar, dat het moeilijker kan zijn hulp te aanvaarden dan te geven?" Een dergelijke situatie wordt dubbel ernstig, wanneer degene, die hulp nodig heeft, een gewettigde trots gevoelt over de verrichtingen van zijn eigen volk, maar tegelijk een dikwijls gerechtvaardigd gevoel heeft, dat de betekenis daarvan helaas niet door de andere partij wordt erkend.

Een nauw hiermee samenhangende belemmering wordt in het leven geroepen door het conflict tussen de verschillende waarde-bepalingen. De overweldigende technische vooruitgang, die in het bijzonder karakteristiek is voor het Westen, heeft ons in de ogen van het Oosten - en misschien terecht - meer getekend dan wij zelf beseffen. De Aziaat bewondert de prestaties van het Westen; hij weet wat zij kunnen betekenen voor de verbetering van de levensstandaard in zijn eigen wereld en hij is verlangend van hun

resultaten gebruik te maken. Maar hij is niet bereid voor die verbetering te betalen met een andere levenswijze, die een onvermijdelijke voorwaarde tot technische ontwikkeling moge schijnen, maar die voor hem onverenigbaar is met de geest van zijn volk en zijn tradities....

Wij mogen niet vergeten, dat volgens de krachtige en levende spirituele traditie in de cultuurgebieden van Afrika en Azië een levenshouding, die gekenmerkt wordt door inzicht in het leven en zijn gaven, geluk verschaft zelfs daar waar materiële tekorten bestaan. De eis aan ons allen en aan de internationale organisatie om aan twee-derde van de mensheid, die aan de rand van de hongerdood leeft of zelfs daar beneden, economische veiligheid te geven en zijn levensstandaard te verheffen, is onontkoombaar. Maar zelfs onder de schijnbaar meest primitieve omstandigheden van het leven van alledag, is de vertegenwoordiger van bijvoorbeeld de Buddhistische wereld, zich meer bewust dan wij van de waarheid, dat de mens bij brood alleen niet kan leven....

Ik kende een man uit Azië van zeer grote beschaving. Opgevoed op Europese universiteiten tijdens en na de eerste Wereld Oorlog, stond hij op de tweekoppige in de ontwikkeling waarover ik spreek. Hij vertelde mij eens hoe hij in zijn vroege jaren met Omar Khayyām's Rubaiyāt had geleefd en ervan had gehouden. Hij meende, dat hij de innerlijke betekenis ervan had geabsorbeerd en dat hij zich deze eigen had gemaakt tot hij naar Engeland ging en de vertaling van Fitzgerald leerde kennen. Deze werd toen - in het academisch milieu dat hem begon te hervormen - zijn "echte" Rubaiyāt. Hij keerde echter naar huis terug en kwam weer in aanraking met Omar Khayyām's verzen, zoals hij die voor het eerst had leren kennen en liefhebben. Dit omslaan van zijn gevoelens her-

haalde zich en, zo beëindigde hij zijn verhaal: "tot op heden ben ik er niet zeker van welke Rubaiyāt de mijne is, die van Omar of die van Fitzgerald."

Commentaar is hier overbodig. Figuurlijk gesproken zijn er millioenen en millioenen, die nog steeds niet weten welke Rubaiyāt de hunne is, die van Omar of van Fitzgerald. Maar de dag moet komen, dat wij en zij allen samen kunnen genieten van de Rubaiyāt en dat wij hem zowel in de versie van Omar als in die van Fitzgerald bezitten.

-Dag Hammarskjöld

vertaald uit:
Sunrise September 1959.

DE REUS ONTWAAKT.

De geschiedenis van de oude wetenschap in de Westerse wereld.

Bijna alle takken van wetenschap hadden hun wortels in de oude wereld. De geleerden en filosofen uit vroeger eeuwen trachtten ook te verklaren hoe het heelal werkt en waarom het werkt op de wijze als het doet. Zij maakten zich niet zoveel zorgen als wij over het nuttigheids aspect, maar door te pogen de gecompliceerde levens-mysteriën op te lossen, legden zij toch de hoeksteen van de moderne physica, wiskunde, astronomie, heelkunde, geografie en aanverwante onderwerpen, zelfs de moderne techniek onzer laboratoria inbegrepen!

Onze jongste aanwinst voor onze bibliotheek is Dr. George Sarton's uit twee prachtige delen bestaande "A History of Science" (De Geschiedenis van de Wetenschap) X Deel I behandelt de oude wetenschap tot en met de Gouden Eeuw van Griekenland en het tweede deel geeft een beschrijving van de Hellenistische wetenschap en cultuur in de laatste drie eeuwen voor Christus. Helaas stierf Professor Sarton in 1956, kort na het gereed komen van zijn tweede boek. Zijn oorspronkelijke plan was de geschiedenis van de westerse wetenschap tot onze eigen tijd te behandelen in acht of negen delen. Dit tracht de Harvard University Press tot stand te brengen en hoewel de volgende delen natuurlijk anders geschreven zullen zijn zullen zij, naar wij vernemen, zoveel mogelijk in dezelfde geest worden

X Harvard University Press, 1952, 1959; 646 en 554 pp. geïllustreerd, voorzien van bibliographie.

\$ 10.- en \$ 11.-

opgezet.

Wat is die geest, die de geschriften van Dr. Sarton vervult en die ze van unieke en blijvende waarde maakt? Dat kan men pas goed begrijpen door ze te lezen, maar ze is als het ware neergeslagen in de beide voorberichten, waarin hij zijn doelstellingen en idealen uiteenzet. Deze voorberichten, los van de boeken zelf, verdienen een zorgvuldige studie. Ze zijn onderhoudend, geestig en diepzinnig. De lezer wordt onmiddellijk getroffen door het feit, dat hij niet louter een catalogus raadpleegt van dode feiten zonder meer, maar dat hij in levendig contact treedt met een wetenschappelijke geest, een rationalist maar toch een minnaar van boeken en van schoonheid, een man "van algemene en geweldige geleerdheid", en die toch in staat is in fijn proza gedachten uit te drukken als deze:

" De natuur is vol wonderlijke dingen - schelpen, bloemen, vogels, sterren - en men krijgt er nooit genoeg van er naar te kijken, maar volgens mij zijn de wonderlijkste dingen de woorden van de mens, niet de ijdele veelheid van woorden, die uit een praatzieke mond vloeit, maar de met zorg en liefde gekozen woorden, die van wijze en gevoelige lippen komen.... De woorden en uitdrukkingen, die door mannen en vrouwen in alle eeuwen zijn gebruikt zijn de lieflijkste bloemen der mensheid."

-I, vii

De opzet van Dr. Sarton was de groei van de menselijke geest aan te tonen "tegen zijn natuurlijke achtergrond." Terwijl menselijke grootheid en oorspronkelijkheid de individuele geest zelf toebehoren, zijn de gedachten van mensen nooit geheel oorspronkelijk, omdat zij deel hebben aan en vaak gekluisterd worden door de heersende tradities. Dit is in het bijzonder waar voor de

ontwikkeling van de wetenschap, omdat zij zich niet in een maatschappelijk of religieus luchtledig ontplooidde. Dit milieu kan, naar de mening van de schrijver, niet worden genegeerd, want dan zijn we niet bij machte te verklaren, waarom de wetenschap hier of daar tot bloei kwam of elders in opspraak werd gebracht. Het is daarom een voortdurende bron van genoegen om in een geschiedenis van de wetenschap diepgaande biographieën te vinden van vooraanstaande filosofen, een samenvatting van hun denkbeelden en een beschrijving van hun politieke, morele en artistieke milieu, met de bedoeling een samenvatting te geven van onze inzichten in de geschiedenis en kunsten en wetenschappen en degenen, die deze voortbrachten in verband te brengen met het politieke en godsdienstige ferment van de oude wereld.

Dr. Sarton is natuurlijk in de eerste plaats een man van de wetenschap, dat wil zeggen, dat hij opgaat in de leerstellingen en methoden er van. Hij heeft gevoel voor schoonheid, hij schijnt er behagen in te scheppen de metaphysische denkbeelden van het verleden te onderzoeken, maar steeds wanneer deze in rechtstreeks contact komen met de ontluikende wetenschap uit de oudheid, en wanneer zij naar zijn mening de empirische benadering van de waarheid in de weg stonden, kunnen we er zeker van zijn, dat Professor Sarton met bezieling daarover spreekt. Hij beschouwt het opkomen van de wetenschap als de triomf van het rationalisme over het irrationalisme en bijgeloof - welke aspecten hij, en tot op zekere hoogte terecht, met het godsdienstige geloof en godsdienstige praktijken associeert. Hij acht de Griekse wetenschap juist daarom groot, omdat ze ondanks het bijgeloof van het "Griekse occultisme" en "de vele Platonische afdwalingen" kans heeft gezien vooruit te gaan.

Het schijnt dat Plato alles in zich verenigt

wat de schrijver het meest verafschuwt in de oude traditie, en dit weerspiegelt vermoedelijk de algemene wetenschappelijke opvatting van heden. Hij spreekt over de Platonische methode, die uitgaat van het algemene om tot bijzonderheden te komen als "onvruchtbaar en onpractisch" en beschouwt Plato's Timaios als "een monument van roekeloosheid en gebrek aan wijsheid". Hij zegt:

" De invloed van Timaios op latere tijden was enorm en in wezen slecht.... De wetenschappelijke dwalingen van Timaios werden voor wetenschappelijke waarheid gehouden. Ik zou geen ander werk kunnen noemen waarvan een slechtere invloed is uitgegaan, uitgezonderd misschien de Openbaring van Johannes." -I, 423

" Plato is de typische en "ideale" filosoof, wiens kennis of wijsheid verondersteld wordt van boven te komen om als een arend omlaag te duiken op de voorwerpen beneden. De kennis van een achtenswaardig metaphysicus is van het begin af aan volledig en daalt van uit de hemel omlaag; de kennis van een man van de wetenschap daarentegen begint met eenvoudige zaken op aarde, om later langzaam naar de hemel op te stijgen."

-Ibid.,431

Niet alles wat in deze boeken over Plato wordt gezegd is afbrekend, verre van dat; maar er valt niet aan te twijfelen dat, naar de mening van Dr. Sarton, de wetenschap in het bijzonder en de mensheid in het algemeen er beter aan toe zouden zijn geweest, als hij nooit had geleefd! Het is hier niet de plaats om uitvoerig in te gaan op het pro en contra van intuïtieve- tegenover ratio-
nele kennis, al dient gezegd, dat zij elkaar niet uitsluiten. Als de mens zowel verstand als

intuïtie bezit, zijn dat klaarblijkelijk beide instrumenten, die bedoeld zijn om te worden gebruikt, hoe heeft hij ze anders kunnen ontwikkelen? Er zou een krachtig pleidooi kunnen worden gehouden ter ondersteuning van de bewering, dat het de intuïtie is die zelfs de geleerde zijn ideeën en inzichten aan de hand doet en dat het intellect dan de leiding overneemt, onderzoekt, onderverdeelt en gewoonlijk met de eer gaat strijken.

De opmerkingen van Professor Sarton over Plato vormen slechts een klein onderdeel van een gigantische onderneming, maar ze zijn van belang omdat ze aantonen in welk een mate zelfs een geleerd en ruimdenkend man door de mentale opvattingen van onze tijd kan worden besmet en ongevoelig wordt voor andere waarden. Het uitdrukkelijke doel van deze "Geschiedenis der Wetenschap" is zijn ontwikkeling te laten zien tegen de achtergrond van de archaische cultuur in zijn verschillende stadia; en het schijnt dat het voor Dr. Sarton en voor de meesten van ons zo goed als onmogelijk is een helder beeld te krijgen van de geestelijke, mentale en psychologische atmosfeer, waarin de oude volkeren leefden en die hun daden en geloof logisch en natuurlijk voor hen maakte. Om dit te begrijpen zouden we heel wat meer over hen moeten weten en over alles wat door de tijd en het ondergaan van oudere beschavingen zo goed als is uitgewist. Ook zouden we het vermogen moeten bezitten uit te stijgen boven ons eigen bijgeloof en onze vooropgezette meningen, waarvan we ons gewoonlijk niet bewust zijn en zouden we ons met heel ons hart in het verleden moeten projecteren.

Het is niet gemakkelijk voor ons om in te zien, dat wij onze eigen vooropgezette ideeën en "bijgeloof" hebben, of om deze te zien zoals ze werkelijk zijn. We zijn er in feite van doortrokken;

zij zijn een onafscheidelijk deel geworden van ons gedachteleven en onze kijk op de dingen. Om een voorbeeld te noemen, wij hebben jaren lang aangenomen, dat het heelal in zuiver stoffelijke termen kan worden verklaard, dat het leven zelf niet anders is dan een scheikundig proces van de stof, dat we van alles wat niet aan een strenge analyse kan worden onderworpen volgens erkende empirische methoden, onmogelijk iets kunnen weten en we er dus niet van kunnen zeggen of het al dan niet waar is. Men zegt, dat de moderne wetenschap niet autoritair of dogmatisch is en het is waar, dat de geleerden niet met zoveel woorden zeggen, dat zoiets als geestelijke beingen, wezens of wetten niet bestaan. In plaats van ze te ontkennen gaat de wetenschap er toe over de kosmos te verklaren alsof ze niet bestaan, of als ze dat wel doen, neemt hij aan dat ze niet van zoveel betekenis zijn voor het begrijpen van de zichtbare natuur.

De meeste filosofen en leraren uit de oudheid, waaronder begrepen de stichters van de grote godsdiensten (en ook Plato) gingen precies omgekeerd te werk. Zij zeiden, dat de ware mens de geestelijke mens is, dat de ware kosmos de levengevende Goddelijke impuls is achter de schaduwachtige illusie van de stoffelijke wereld. Zij geloofden, dat de wet en het patroon, dat we zien, afkomstig zijn van de gewoonten en de intelligentie van de kosmische wezens, die het heelal ontwierpen, het leven geven en onderhouden.

Hier ligt juist de krachtige invloed van de Mysterie-scholen in voor-Christelijke tijden, want deze scholen hielden in drama en poëzie, in direct onderricht en in gesprekken, de oude traditie levend omtrent 's mensen goddelijke erfenis en de morele en geestelijke wetten van de kosmos. De meesten van de grote lichten uit de klassieke wereld (Plato inbegrepen) hadden deel

aan de Mysteriën; en het is daarom vanzelfsprekend, dat zowel de wetenschap als de kunst en de wijsbegeerte uit die dagen de sterke invloed ondergingen van wat daar plaats vond. Het is absurd te veronderstellen, dat de oude religie uit niets anders bestond dan de reeks goden en godinnen, die wij nu nog kennen. Wat wij bezitten zijn niet meer dan fragmenten en hoewel Professor Sarton stellig volkomen verantwoord is, wanneer hij harde woorden spreekt over de misbruiken van de macht van de godsdienst en wanneer hij spot met de vulgaire toekomstvoorspellerij en het algemeen heersende bijgeloof in oude tijden, negeert hij niettemin bijna volkomen één van de krachtigste middelaars, die hun invloed op het beschaafde leven in al zijn aspecten uitoefenden - de ware Mysteriën van de Oudheid, die in alle landen bloeiden.

Het falen om in het juiste licht te zien wat het standpunt der ouden moet zijn geweest ten aanzien van het totaal aan kennis, is een kenmerkend gebrek in de waarlijk grootse poging, die Dr. Sarton heeft gedaan om een beeld te geven van de ontwikkeling der Westerse wetenschap tegen de achtergrond van de overige creatieve activiteiten van de mens. Naar zijn mening begon de zon der waarheid eerst te schijnen, toen de wetenschap boven de horizon van de mens begon te dagen en met zijn stralen de nevelen van zijn illusies uiteen begon te drijven. Helaas meent hij, dat deze illusies zich groepeeren om 's mensen hardnekkige geloof, dat er zowel geestelijke als stoffelijke werkelijkheden zijn en dat deze twee zij aan zij functioneren. Maar kunnen wij de één werkelijk begrijpen zonder de ander? De oude denkers zeiden neen, en de moderne wetenschap, althans tot nu toe, heeft ja gezegd; maar er zijn tekenen, dat deze houding aan het veranderen is.

We moeten omzichtig omspringen, naar het mij voorkomt, met die wonderlijke dingen "woorden" genaamd, die Dr.Sarton zo hoog aanslaat, en moeten degenen, die leringen verkondigen die in tegenspraak schijnen te zijn met wat thans populair is, niet als valse profeten belasteren, of hen, die er geloof aan hechten, niet als goedgelovig en bijgelovig betitelen. Aangezien onze eigen tijd moet wijken voor wat de toekomst zal brengen, zullen komende tijden misschien onze eigen goden en waarheden op dezelfde wijze behandelen. Wie weet?

"Geleerdheid zonder pedanterie is even zeldzaam als wijsheid zelf." Dit zijn Dr.Sarton's eigen woorden en zijn historische werk is een sprekend voorbeeld van een encyclopedische kennis vermengd met humor, helderheid en inzicht. Zijn taal voert ons gemakkelijk door gecompliceerde, historische, filosofische en wetenschappelijke onderwerpen. Het ene moment worden wij bekoord door zijn beschrijvingen, en het volgende ontsteld door zijn bruuske analyse. De schoonheid van zijn hele exposé is dat Professor Sarton ongetwijfeld de laatste zou zijn om te zeggen "U moet het met mijn conclusies eens zijn."

Niet genoeg kan worden gezegd over het monumentale onderzoek in deze beide delen. Hier zijn de vruchten verzameld van letterlijk duizenden boeken, een tijdperk omvattende van de menselijke pre-historie, toen zijn wijsheid werd bewaard door mondelinge traditie, tot geschriften van vijf duizend jaar geleden in tientallen verschillende talen, waarvan sommigen nog maar kort geleden zijn ontcijferd. Voor onze geest trekken honderden mensen voorbij, in hoofdzaak pioniers van de wetenschap, maar ook wijsgeren, kunstenaars en ook tirannen, waarvan sommigen ons welbekend zijn, maar de meesten waren, voor mij althans, nieuwe figuren, die in deze bladzijden

tot leven kwamen. Wanneer we bedenken met hoe weinig zij vermoedelijk moesten werken, is het bijna een wonder hoe veel de oude geleerden omtrent de werkingen van de natuur ontdekten. Zij berekenden de omtrek van de aarde, voorspelden eclipsen, ontwierpen een nauwkeurige kalender, gaven een beeld van de zon met de daarom heen wëntelende planeten; zij legden de grondslag voor de medische wetenschap, de chemie, geologie, botanie; vormden zich een denkbeeld van geometrie, algebra, trigonometrie. Dit was niet allemaal abstracte kennis, want zij bouwden de pyramiden en honderden andere beroemde bouwwerken, waarbij zij van de meeste grondwetten van de mechanica gebruik maakten.

Een werkelijke bijdrage wordt hier geleverd in de erkenning wat wij de Oosterse wetenschap verschuldigd zijn. Dr. Sarton zegt:

" Het is kinderlijk aan te nemen, dat de wetenschap in Griekenland begon; het Griekse "wonder" werd voorbereid door duizende jaren werk in Egypte, Mesopotamië en mogelijk in andere gebieden. De Griekse wetenschap was minder een ontdekking dan een herleving." -I, ix

De hoofdstukken over Egypte, Mesopotamië, Babylonië, Assyrië en India (onder Asoka) vormen boeiende stof. Klein Azië was de bakermat van een aantal hoge beschavingen, waarvan vele heel wat ouder zijn dan het Griekenland van Homerus, en er bestond een voortdurend onderling verkeer. Soms geschiedde dit op vreedzame wijze langs de zijwegen van handel en culturele uitwisseling; in andere tijden was het gedwongen, wanneer een of andere monarch voor zichzelf een rijk stichtte ten koste van zijn burens, en een tiental of meer verschillende culturen verenigde. Duidelijk wordt gemaakt, dat de Grieken Klein Azië

niet vergrieksten; integendeel, toen Oost en West in dat gebied tot elkaar werden gebracht, werkte dit mee om Oost Europa te oriëntaliseren.

Over het Verre Oosten maakt Dr. Sarton slechts in het voorbijgaan opmerkingen. Naar zijn mening waren de invloeden uit dat gebied op de Westerse wetenschap op zijn hoogst zwak en niet rechtstreeks. Misschien heeft hij gelijk. Toch waren alle beschavingen in Klein Azië, vooral die in het vruchtbare Mesopotamië, in min of meer voortdurende aanraking met India en wellicht andere oosterse volkeren; en het lijdt geen twijfel, dat culturele en wetenschappelijke denkbeelden tussen hen werden uitgewisseld. Deze werden op hun beurt ongetwijfeld overgebracht naar de Griekse wereld. We kunnen tenminste nooit met zekerheid zeggen, dat een wetenschappelijke ontdekking het eerst hier of daar werd gedaan, voor we hebben onderzocht wat er elders op de wereld werd bereikt.

Wanneer men aan de geschiedenis van de mens denkt, is dat met een soort heimwee. We willen graag met zekerheid weten, hoe onze vroegere voorvaders waren, waarin zij geloofden en hoe zij leefden. Van deze afstand gezien komen al deze oudere culturen ons verwrongen en exotisch voor en we zijn geneigd onze voorouders uit lang vervlogen tijden te bezien als mensen, die volkomen anders waren dan wij moderne mensen. Dr. Sarton's boeken maken het ons mogelijk de antieke wereld in een ander licht te zien. Zijn poging om wetenschap, godsdienst en filosofie te verenigen en de onderlinge afhankelijkheid te zien van de volkeren om de Middellandse zee, verruimt ons inzicht. Het is een schitterend begin van een nieuw en groter beeld van de geschiedenis, waarlijk een teken van betere tijden in de cultuur en wetenschap.

We kunnen nooit verwachten een universeel

inzicht te krijgen in de geschiedenis en de verrichtingen van de mensheid, tenzij de geschiedenis van het verleden wordt gezien als één groots panorama, dat zich voortbeweegt over het zich wijzigend oppervlak der aarde. Maar er gebeuren thans wonderlijke dingen. De volkeren der wereld en de individuen, die deze samenstellen, maken zich los uit oude beperkingen en de sympathie van de mens gaat uit naar alle mensen overal zonder onderscheid. Een zelfde verruiming heeft plaats op het gebied van de cultuur, de godsdienst en de wetenschap; niet langer durven wij ons te koesteren in het besef uniek te zijn of ons op de borst te slaan om onze vermeende superioriteit ten opzichte van de rest van de wereld, de oude of de moderne. Een nieuwe dimensie wordt toegevoegd aan de geschiedenis van de mens, wanneer wij in staat zijn zijn wereldomvattende pogingen in hun geheel te aanschouwen, de voortdurende ondergang en opkomst van zijn scheppingen te zien, en zonder vooringenomenheid of vooroordeel de blijvende beginselen te zien, die aan deze eeuwige eb en vloed ten grondslag liggen.

-John P. Van Mater

-o-o-o-

De internationale wetenschap eert George Sarton als de eminente geschiedschrijver der wetenschap en zijn gehele leven was aan de studie daarvan gewijd. Hij was de auteur van vele werken en gedurende 39 jaar (1913-1953) was hij redacteur van het wetenschappelijke tijdschrift ISIS, dat zelf de grootste verzameling monografieën heeft opgeleverd over de geschiedenis van de wetenschap die ooit is gepubliceerd. Geboren in België, bezocht Dr. Sarton de Universiteit van Gent, doceerde in Harvard van 1916 tot 1951, verwierf talrijke graden van universiteiten, zowel in de Verenigde Staten als daarbuiten en was President van de "International Union of the History of Science" (Internationale Unie van de Geschiedenis der Wetenschap)

RONDETAfel.

Notities van een bespreking
over de Bhagavad-Gītā.

OVER DE BETEUGELING EN HET GEBRUIK
DER ZINTUIGEN.

Voorzitter: Wie wil de draad weer opnemen van onze vorige bespreking? Tom?

Tom: Er zaten zo veel kanten aan de vragen over het motief en het "niet-gehecht zijn", dat we een hele avond hebben besteed om ze te bespreken. We dachten, dat we het einde van Hoofdstuk II zouden halen, maar dat ging niet. In ieder geval kwamen we tot dat deel, waarin Arjuna aan Krishna vraagt hem te beschrijven waaraan men een "wijze en toegewijde" kent: wat zegt hij en waar leeft hij en handelt en beweegt hij zich als andere mensen? En Krishna zegt hem dat:

"Wanneer iemand alle begeerten, welke het hart binnendringen, afwijst, O zoon van Pritha, en in het Zelf door het Zelf tevreden is, is hij onbegrijpelijk in Samādhi. Zijn gemoed blijft onbewogen in tegenspoed, gelijkmoedig in voorspoed; angst, vrees en toorn zijn hem vreemd."

Zulk een mens wordt een Muni of wijze genoemd omdat hij geleerd heeft alle ervaringen met gelijkmoedigheid tegemoet te treden.

Voorzitter: Een ogenblik alsjeblieft. Arjuna's vraag, waar zulk een "wijze" woont en of hij handelt en spreekt als andere mensen, is een volkomen natuurlijke vraag, daar hij denkt aan de

gewoonte die onder zijn volk heerste, dat een man, als hij zijn plichten jegens zijn familie als gezinshoofd had vervuld, alle wereldse banden kon opzeggen om de rest van zijn jaren aan geestelijke zaken te wijden.

Krishna zegt echter niet tot Arjuna dat zij, die oprecht naar kennis streven, kluizenaars moeten worden. Integendeel, door het hele boek heen wordt de nadruk gelegd op handeling - handeling geworteld in toewijding en wijsheid - de Gītā zelf wordt aan het einde van ieder hoofdstuk genoemd Brahma-vidyā of "de wetenschap of wijsheid van het Allerhoogste." Ik breng dit nu naar voren, opdat we niet de misleidende indruk krijgen, dat Krishna ons aanmoedigt onze verantwoordelijkheden te verzaken om "geestelijk" te worden, zoals sommigen ons thans in het Oosten en in het Westen willen doen geloven.

Dan: Ik ben erg blij dat U dat hebt gezegd, want de vraag hield mij nogal bezig. Toch moet ik toegeven, dat ik deze kwestie van het niet-gehecht zijn moeilijk in overeenstemming kan brengen met Krishna's herhaalde gebod aan Arjuna, elk aspect van zijn plicht te vervullen. Ik begriep niet, hoe wij onze verantwoordelijkheden als echtgenoten, vaders en zakenmensen goed kunnen vervullen, als we niet vooruitzien en ons rekenschap geven van de resultaten van ons denken en doen.

Voorzitter: De Gītā zegt, dat we moeten handelen zonder gehechtheid; maar hij zegt niet, dat we geen aandacht moeten schenken aan het resultaat. Natuurlijk wordt er van ons als volwassen mannen en vrouwen verwacht, dat we bij het ten uitvoer brengen van onze verantwoordelijkheden met alle mogelijke voorzorgen en beste inzichten te werk zullen gaan - anders behoeven

we in het geheel niet te handelen. Niettemin moeten we ook de scherpe scheidslijn zien tussen een dwaas veronachtzamen van de gevolgen van onze daden en een overbezorgdheid wat de gevolgen zullen zijn voor onszelf en voor anderen van de oorzaken, die wij in beweging hebben gezet. De wegen van ons dharma - wat wil zeggen van onze natuurlijke "plicht" of "pad" of "terrein van dienen" zijn soms moeilijk te onderscheiden, maar naarmate ons vertrouwen toeneemt, zullen we zien, dat onze visie helderder wordt en dat ons vermogen om die visie in praktijk te brengen uitbreidt.

Tom: Ik geloof dat dat het is wat de meesten van ons nodig hebben: zich minder zorgen maken om alles en een groter vertrouwen.

Voorzitter: Minder zorgen en meer vertrouwen, dat is het. Voor mij is dat werkelijk het hele geheim tot innerlijk evenwicht of ware niet-gehechtheid. Elk ogenblik van ons leven handelen en reageren wij - maken wij karma van de een of andere soort, en de wisselwerking van dit veelsoortige karma moet niet alleen op onszelf, maar op alles binnen dit heelal zijn uitwerking hebben. Hoe zou daarom iemand van ons met enige mate van wijsheid kunnen uitmaken wat het passende of juiste gevolg is van een of andere oorzaak? Maar niettemin maken wij ons maar al te vaak zorgen en putten we ons psychisch en lichamelijk uit over dingen, die buiten onze macht liggen, daarbij vergetende, dat het zeker niet onze verantwoordelijkheid of dharma is, de werkingen van de hogere wet in banen te leiden. Per saldo is het het motief, zoals we al vaak hebben besproken, de innerlijke drijvende kracht in ons leven, die onze volle aandacht en zorg moet hebben, want dat en dat alleen zal onze toekomst

beïnvloeden. Maar laten we verder gaan, als je wilt Tom.

Tom: Krishna wijdt dan uit over hoe iemand is, die zichzelf beheerst:

" Wie, gelijk een schildpad zijn ledematen intrekt, zijn zinnen afhoudt van de voorwerpen der zinnen, heeft geestelijke wijsheid verworven. De voorwerpen der zinnen keren zich af van den vrome die vast, behalve de smaak, en ook deze verlaat hem, wanneer hij het Hoogste heeft leren kennen."

Ray: U zegt dat het het motief is in ons leven, dat bij de finale afrekening telt. Ik heb daar nogal over nagedacht en ik heb het gevoel, dat er meer vast zit aan het probleem van het niet-gehecht zijn, dan zo ogenschijnlijk het geval is. We kunnen regels opstellen en besluiten geen boosheid of haat te zullen voelen of angst enzovoort en misschien kunnen we leren, hoe we alle uiterlijk vertoon van gevoelens kunnen beheersen. Maar van binnen zullen we waarschijnlijk boosheid of afkeer blijven gevoelen en zelfs mentaal blijven haten. Het lijkt mij daarom, dat er een groot onderscheid bestaat tussen onze stoffelijke handelingen, waarop we allen zorgvuldig moeten letten en onze verborgene mentale impulsen, waarvan niemand dan wij zelf alleen ons bewust zijn.

Voorzitter: Je hebt de vinger precies gelegd op het punt, dat wordt aangeroerd in het laatste deel dat door Tom werd gelezen, hoewel naar mijn mening de vertaling het wat onduidelijk heeft gemaakt. Een poosje geleden heb ik verschillende vertalingen laten opslaan en hoewel ze geen van allen al te duidelijk zijn is volgens mij de

algemene gedachte als volgt: "De voorwerpen der zinnen (van onze verlangens en begeerten), maar niet de smaak (of het verlangen er naar), vallen weg voor de belichaamde ziel, die er van afziet zich er mee te voeden; maar wanneer het Hoogste wordt gezien, valt zelfs de smaak (of het verlangen naar deze lagere dingen) weg."

Als ik nu jouw gedachte goed heb begrepen, Ray, is het dat waar je op doelt: dat als wij alleen de uiterlijke levensgewoonten beheersen en geen orde scheppen in onze mentale en emotionele neigingen, zijn we slechter af dan de hongerige, die aan niets anders denkt dan aan het stillen van zijn honger. In feite houden wij onszelf voor de gek, omdat, als het verlangen en de honger naar onze oude denkgewoonten blijft bestaan, we de moeilijkheid niet bij de wortel hebben aangepakt. Maar, zoals Krishna zegt, wanneer we eenmaal het "Hoogste" zien of liever de aanraking er van gevoelen in ons eigen bewustzijn, zal de neiging naar deze lagere dingen wegvallen en onze innerlijke aspiratie zal overheersen en te zijner tijd deze uiterlijke verlangens zuiveren. We kunnen ons niet veroorloven te verslappen, maar moeten steeds waakzaam zijn, zoals Krishna Arjuna waarschuwt:

" De oproerige zinnen en organen slepen met geweld het hart mede, zelfs van de wijze mens, die naar volmaking streeft. Laat een mens, die alles bedwingend, in Yoga verdiept, rust vinden in mij, zijn ware Zelf; want hij, die zijn zinnen en organen kan beheersen, bezit geestelijke kennis.

Hij, die over de voorwerpen der zinnen denkt, wordt door hen aangetrokken, uit aantrekking ontstaat begeerte, uit begeerte spruit toorn voort. Uit toorn ontstaat zinsbegoocheling, uit zinsbegoocheling verlies van geheugen, uit verlies van geheugen verlies van Buddhi en met het verlies

van Buddhi verliest hij alles. Wie zich temidden van zinnelijke voorwerpen beweegt, niet door hen aangetrokken of afgestoten, maar door de geest beheerst wordt, heeft macht over zichzelf; hij erlangt de vrede. Uit deze vrede ontstaat bevrijding van alle bekommering en wanneer zijn geest aldus in vrede is, op één doel gericht, neemt hij wijsheid tot zich van alle kanten."

Ik voel hoe de kamer hier vervuld is van jullie gedachten, dat het onmogelijk moet zijn, ooit "van alle kanten wijsheid tot ons te kunnen nemen". Dat wordt natuurlijk ook niet van ons verwacht en wat mij betreft, ik heb geen belangstelling voor hen, die "zelf-verwezenlijking" in één enkel leven prediken! Men kan inderdaad een glimp opvangen van grote schoonheid en zich bewust worden van iets, dat het alledaagse te boven gaat, maar om werkelijk het zelf in het grotere Zelf te verwezenlijken is niet zo gemakkelijk en komt eerst als beloning na levens van toewijding aan het hogere leven.

Dan: Ik zou hier graag een of twee andere vragen willen stellen. Bedoelt Krishna, dat we zelfs geen gevoel van vreugde moeten hebben, als er iets heel plezierigs gebeurt, en geen droefheid of neerslachtigheid van geest, als er wat verkeerd gaat? Deze emoties zijn een deel van ons leven en ik zie niet in, hoe we die kwijt moeten raken. Ja, waarom moeten we eigenlijk als een schildpad al onze gevoelens intrekken en helemaal geen gevoel hebben?

Irving: Maar dat zegt Krishna niet. Hij bedoelt niet, dat we onze zinnen niet moeten gebruiken, maar dat we niet door hen gebruikt moeten worden. Er wordt zeker niet van ons verwacht,

dat we bevroren beelden zijn van vermeende heiligen.

Stephen: Ik zou een vraag willen stellen: bekijken we dit alles van het standpunt van Krishna of van het standpunt van Arjuna, als representant van onszelf.

Voorzitter: Waar geef je de voorkeur aan? Als je dat wilt kan je bij Krishna beginnen en omhoog werken.

Stephen: Ik meen het werkelijk. Het komt mij voor, dat er meer dan één manier is om deze kwestie van het niet-gehecht zijn te bekijken en het beheersen van onze emoties en van al die elementen in onze natuur, die ons zo dikwijls afleiden. Van het standpunt van iemand, die pas begonnen is over deze dingen na te denken, maar die zich graag wil verbeteren, zal men al gauw beseffen, dat het eerste wat men heeft te doen is, minder persoonlijk te zijn wat eigen geluk of moeilijkheden betreft en te trachten zich veel meer in te denken in anderen en in te zien, dat zij voor dezelfde strijd staan als wij. Maar van het standpunt van iemand, die de toestand benadert, die Krishna beschrijft, zou het antwoord ons bijna onmenselijk kunnen voorkomen, omdat een wijze of een Muni helemaal niet geroerd zou mogen worden door wat wij vreselijke toestanden vinden, eenvoudigweg omdat hij die dingen niet op een persoonlijke manier zou zien.

Ellen: Misschien wordt dat bedoeld met de zinsnede: "angst, vrees en toorn zijn hem vreemd". Het woord "vreemd" schijnt hier het belangrijkste te zijn omdat, als wij een meer onpersoonlijk gebied van begrijpen konden benaderen, wij onze gevoelens niet zouden behoeven te onderdrukken,

omdat ze ons dan "vreemd" zouden zijn geworden. De sterke persoonlijke neiging ons van streek te maken over wat duidelijk gezien zou worden als niet-essentieel, of op zijn hoogst noodzakelijke fasen in onze groei, zou dan niet langer aanwezig zijn.

Voorzitter: Hij zou het grotere karma achter alles zien, en weten dat juist die ervaringen zullen helpen om de ziel geboren te doen worden en dat, na de groeipijn, de vreugde zal komen van een innerlijke triomf, die de voorbijgaande genoegens van zintuigelijke vreugde verre te boven zal gaan. Hij mag wellicht koud en zelfs wreed schijnen, maar het is een onbewogenheid, die voortkomt uit een diepgevoeld mededogen en; evenals een chirurg, weet hij dat soms diep moet worden ingegrepen en gesneden om het de ziel mogelijk te maken zich te reinigen en te genezen.

Marie: Dat is prachtig. Ik dacht ook dat, aangezien onze stoffelijke zinnen alles vaak eerder schijnen te verwarren dan te verklaren, Krishna wellicht probeerde die ideale staat van bewustzijn af te schilderen, waarin al deze "oproerige zinnen", die zo gemakkelijk "met geweld" ons betere inzicht meeslepen, zich onder de leiding van ons hoger zelf zouden plaatsen en wanneer ze tot rust zijn gekomen, de ware mens de kans zou krijgen de zaak in handen te nemen.

Voorzitter: Precies, en hoewel niemand van ons kan hopen de gelijkmoedigheid van een wijze te bereiken, zal zelfs een weinig "ware toewijding", zoals Krishna tegen Arjuna zegt, als gids en bescherming dienen.

Susan: De gedachte komt bij me op, dat het

werkelijk de beteugeling en het gebruik der zinnen is door middel van onze wil, dat telt. Als ze in toom worden gehouden door onze hogere intelligentie of geestelijke wil, kan er alleen maar iets goeds uit voortkomen. Het doet me denken aan een zin uit een van de Psalmen: "Laat af, en weet dat ik God ben." Als we het rumoer van onze begeerten zouden kunnen doen bedaren, zou ons onderscheidingsvermogen wellicht tot betere doeleinden kunnen worden aangewend.

Jack: Ik heb eigenlijk altijd gedacht, dat de wijze iemand was, wiens zinnen veel meer van leven vervuld zouden zijn, dan bij een gewoon mens. Hij zou meer kunnen zien, scherper kunnen horen en veel gevoeliger zijn dan wij, maar als hij zijn zinnen moet intrekken, zoals een schildpad, begrijp ik niet hoe dat klopt. We weten natuurlijk, dat sommige vogels en dieren scherper kunnen zien en horen dan mensen, en gevaren aanvoelen door een soort trillingen, die zij voelen enzovoort. Klaarblijkelijk hebben wij dat speciale vermogen van stoffelijke waarneming verloren; en zelfs beslaat het gebied, dat wij kunnen zien, maar weinig meer dan een octaaf. Maar wanneer we aan de mogelijkheid denken, zoals sommige geleerden nu doen, dat wij in de toekomst hoger ontwikkelde zintuigen zouden hebben dan we nu kennen, zou je zeggen dat het niet in de bedoeling ligt, dat we onze tegenwoordige zintuigen moeten zien kwijt te raken, maar dat we integendeel moeten trachten te leren, hoe we ze dienen te hanteren en als we verder komen, hoe we ze in hogere mate moeten gebruiken.

Voorzitter: Ik ben het volkomen met je eens, Jack, dat we er geheel naast zijn als we zouden proberen van onze zintuigen af te komen. Waarom zou de Natuur ons in 's hemelsnaam hebben voorzien

van deze verschillende stromen en uitlaten van energie, als het niet de bedoeling was ze met respect te behandelen en ze ten volle te gebruiken? Het is waar dat Krishna, zoals alle grote leraren, wijst op de moeilijkheden die zullen komen, als we ons alleen bezighouden met onze verlangens en onze zintuigen. Ons wordt niet gevraagd ze te vernietigen, maar eerder ze af te houden van het doel, waarop ze gewoonlijk zijn gericht. Dit is niets meer of minder dan het de wagenmenner in ons mogelijk maken de teugels van onze geest in handen te nemen, zodat de paarden van onze begeerten niet op hol slaan in een wilde achtervolging van het een of ander "voorwerp der zinnen". Als wij er naar streven het hogere leven van de ziel te leiden, zullen we automatisch alle kleinere levens, die ons stoffelijk organisme opbouwen, helpen groeien, in overeenstemming met hun eigen natuurlijke dharma of pad van dienen. Nogmaals, waar het in de allereerste plaats op aankomt is, dat we inzien, dat de mens in zijn innerlijkst zelf geworteld is in het Allerhoogste Zelf, om de uitdrukking van de Gītā te gebruiken, in wezen één met de universele Goddelijke Intelligentie en dat terwijl hij.... Ja Ernest, wilde je er iets aan toevoegen?

Ernest: Ik heb altijd het gevoel gehad dat wat we moeten doen is proberen, zoals U zegt, onszelf als de wagenmenner te voelen, die de teugels in handen heeft van de koppige paarden en dat de schrijver van dit dichtwerk zich ten volle bewust was van de taak, die we allen hebben om de "oproerige zinnen" te beteugelen. Het is, naar mijn gevoel, niet de bedoeling dat we ze bedwingen door een plotseling krachtsvertoon, maar eerder door een voortdurende poging ze als het ware te kalmeren; en natuurlijk is voor ons

het belangrijkste, dat we onze schakel met ons ware Zelf vinden, omdat alleen dat in staat is richting aan ons streven te geven. Geestelijke kennis is inderdaad een kalmerende en bedwingende invloed in ons leven.

Voorzitter: Dat is goed gezegd Ernest en het raakt de kern van Krishna's opmerkingen. Pas wanneer de ziel slechts één doel voor ogen heeft en de ons afleidende krachten onzer begeerte natuur tot rust zijn gekomen, zal de geest (de teugels) de leiding voelen van de wagenmenner en kan hij de strijdwagen (ons lichaam) in juiste banen leiden. En wie anders is de wagenmenner dan het Krishna-element in onze natuur, de buddhische essence, die onlosmakelijk verbonden is met ons goddelijk Zelf of Ātman, dat zelf weer één is met het "Allerhoogste" of Brahman, de Goddelijke Intelligentie, die aan elk deel van het heelal leven geeft? Daarom spreekt Krishna over de "Wijze" als iemand, wiens verlangens geconcentreerd zijn in zijn hart, tevreden is "in het Zelf door het Zelf" of Ātman, tevreden omdat hij weet dat wat er ook gebeurt, in gunstige of ongunstige zin, alles deel uitmaakt van het patroon van mededogen.

Maar laten we met de Gītā doorgaan. Hazel, zou jij tot het einde van het hoofdstuk willen lezen?

Hazel: Hoe kan een mens, vraagt Krishna, wiens hart en gemoed niet in rust zijn, ooit gelukkig worden? En hij geeft dit antwoord:

" Het onbeteugelde hart, dat luistert naar de wilde zinnen, ontruikt den mens zijn geestelijke kennis, gelijk de storm het schip op de woedende oceaan tot speelbal der golven maakt. Daarom, O machtige van wapenen, bezit hij geestelijke kennis, wiens zinnen geheel onttrokken zijn aan

de voorwerpen der zinnen.

Wat nacht is voor hen, die niet verlicht zijn, is dag voor zijn blik; wat dag schijnt kent hij als nacht, de nacht der onwetendheid. Hij, wien alle begeerten doordringen gelijk de wateren den oceaen, welke gevuld is en nochtans onbewegelijk blijft, bereikt den Vrede, niet hij, die aan zijn lusten den teugel viert."

Als ik Krishna's woorden lees, komt de gedachte in mij op, hoeveel overeenkomst ze hebben in helderheid en kracht met een fuga van Bach, waarvan melodie en contrapunt hun boodschap rechtstreeks tot ons hart brengen, zodat het dominerende thema van toewijding wordt verhoogd door goedgekozen tegen-thema's over de noodzaak van zelfdiscipline.

" Wie zo alle begeerten opgeeft en zonder wangenst, zelfzucht of hoogmoed handelt, erlangt de vrede.

Dit, O zoon van Pritha, is overgave aan den Hoogsten Geest. Wie dit bereikt heeft, kan niet meer dwalen; wie in het doodsuur daarvan niet afwijkt, gaat in in het Nirvana van Brahma."

Dan: Dat laatste couplet dat Hazel las, bevat een behoorlijke lading dynamiet! Ik vroeg me bijna af, of ik luisterde naar een tekst over berouw op het doodsbed. Wat is het verschil tussen Krishna's uitspraak, dat hij die "overgave aan den Hoogsten Geest" bezit in het uur van de dood niet meer zal afdwalen en het Nirvana zal bereiken en de gewoonte van de Roomse Kerk, die een mens de verzekering geeft, welke verschrikkelijke misdaden hij in zijn leven ook mag hebben gedaan, dat hij de absolutie zal ontvangen en al zijn zonden vergeven zullen worden, als hij maar berouw heeft op zijn doodsbed?

Voorzitter: Een hemelsbreed verschil. In de eerste plaats is het "doodsbed-berouw" een verschrikkelijke verdraaiing van een eens schone en diepe waarheid, nl. dat wat een mens in zijn leven ook mag hebben gedaan, of hoe de schaal in zijn nadeel doorslaat, wat telt in het uur van de dood, hetzij voor of tegen hem, is wat hij is - niet wat het oordeel van de wereld over hem is, of wat hij zelf denkt te zijn, maar wat hij is. Naakt en alleen wordt zijn ziel beproefd voor de rechterstoel van zijn hoger zelf.

Helaas is deze eens occulte waarheid op ergerlijke wijze uitgebuit, zodat het "doodsbed-berouw" van thans maar weinig lijkt op de oorspronkelijke gedachte, waardoor de schijn wordt gewekt dat, onverschillig het karakter van een mens (en zijn daden), hem, als hij maar "in Jezus gelooft" op het uur van zijn dood en het goede wil, al zijn fouten uit het verleden zullen worden vergeven en hij de heilige absolutie zal ontvangen. Karma is karma en als een mens "verderf" heeft gezaaid, zal hij "verderf" oogsten; maar hij die "van de Geest zaait zal van de Geest het eeuwig leven oogsten".

Niettemin heeft de gedachte van berouw, zoals gezegd, een occulte grondslag, daar op het moment van het sterven aan de mens een zeer heilige kans wordt gegeven zijn hele bestaan in volledige herinnering opnieuw te beleven, zodat alles wat hij heeft gedaan en gedacht en al waarnaar hij heeft gestreefd, voor zijn geestesoog voorbij flitst. Als het totaal van zijn karakter overwegend fatsoenlijk en goed is, onverschillig de talrijke fouten die hij ongetwijfeld heeft gemaakt, heeft hij de gelegenheid om in de eenzaamheid van zijn eigen ziel een gelofte af te leggen, het kwaad, dat hij jegens anderen heeft gedaan, goed te maken en om voortaan meer in overeenstemming te leven met zijn hogere impulsen.

Als U dit "vergeving" wilt noemen in dien zin, dat zijn innerlijk zelf de gelofte verstaat "niet meer te zondigen" en dat hij gereed is de gevolgen van zijn verkeerde daden in een toekomstig bestaan te aanvaarden, accoord. Maar alleen de mens zelf kan zichzelf "vergeven". Er is geen god, geen priester, geen Krishna, Christus of Buddha, die kan bemiddelen tussen hemzelf en zijn karma, of één tittel of jota van zijn daden kan uitwissen. Wat een mens heeft gezaaid, moet hij zelf goedmaken. Hoewel de Natuur streng is en onverzoenlijk wat het in evenwicht brengen van oorzaak en gevolg betreft, is zij in wezen barmhartig. De gemiddelde mens daarom, die noch zeer goed noch buitengewoon slecht is, kan rustig de toestand van na de dood ingaan, die bestaat uit een natuurlijke zuivering (vagevuur zo ge wilt) waarin alle lagere elementen worden afgelegd, zodat de ziel, gezuiverd en gereinigd, zijn eigen gemaakte "hemelse wereld" van vrede en rust kan ingaan.

Om nu terug te keren tot wat Krishna zegt in het laatste vers. We moeten er aan denken, dat de Gītā spreekt over die buitengewoon zeldzame figuren, die al tijdens het leven vereniging of eenwording met hun eigen goddelijk Zelf of Ātman hebben bereikt en derhalve absoluut vertrouwen hebben in het "Hoogste Zelf" of Brahman. Vandaar, dat als het "doodsuur" aanbreekt, zij gereed zijn de toestand van volkomen Alwetendheid in te gaan, hier het Nirvana van Brahma genaamd - waarin alles dat stoffelijk en aards is ontbonden is, "uitgeblazen" en alleen het zuivere bewustzijn van het Goddelijke achterblijft.

Wanneer nu iemand zulk een verheven en onwereldse toestand heeft bereikt, is er voor hem geen reden naar het aardse bestaan terug te keren, tenzij hij wellicht tot die mededogende groep van Christussen en Krishna's behoort, die periodiek

geboren worden om de mensheid te helpen zich uit haar wanhoop omhoog te werken en opnieuw de strijd van zelfoverwinning te beginnen.

Wel, we hebben een hele afstand in ons denken afgelegd vanavond, en hoewel we het einde van Hoofdstuk II hebben bereikt, kunnen we niet zeggen, dat we er mee klaar zijn. Het is duidelijk, dat er nooit definitieve antwoorden zullen komen, daar onze besprekingen in de eerste plaats ten doel hebben ons denken uit te breiden en zo ver als onze intuïtie dat mogelijk maakt, door te dringen tot de diepere achtergrond van de heilige geschriften van de wereld, de Gītā inbegrepen. Oppervlakkig gezien lijkt het soms misschien alsof sommige denkbeelden, waarover we hier praten, weinig te maken hebben met de problemen en verantwoordelijkheden, waar ieder van ons voor komt te staan, maar dat is niet waar, want het contact in denken en streven met deze grootse ideeën laat een indruk achter op onze gehele natuur.

De volgende keer kunnen we Hoofdstuk III nemen, tenzij iemand van U graag eerst een bepaald deel van het boek zou willen bespreken.

vertaald uit:
Sunrise September 1959.

